

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2014

MEMORANTAMO

LIMPOPO

MEPUTSO: 120

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 10.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO

Go swaya tekatlhaloganyo

- Barutwana ba se tingwe meputso ka lebaka la diphošo tša mopeleto le tirišo ya polelo ka ge tebanyo e le go kwešišo. Ntle le ge diphošo tšeo di fetošā tlhalošo/kwešišo (diphošo di laetšwe).
- Ge morutwana a dirišitše mantšu go tšwa polelong e šele, hlokomologa mantšu ao, ge karabo e kwagala mo fe meputso.
- Dipotšišong tša go bulega, ga go abje meputso ge molekwa a fetotše ka EE/AOWA goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka leo le filwego, go thekga le go fahlela ke tšona tšeo di abelwago meputso.
- Go se be le meputso yeo e abelwago dikarabo tšeo di nyakago go laetšwa ge e ba kgopolo KE NNETE/MAAKA goba NTLHA/KAKANYO. Lebaka leo le filwego, go thekga le go fahlela ke tšona tšeo di abelwago meputso.
- Ge go nyakega karabo ya lentšu le tee gomme molekwa a fa lefoko ka moka, mo fe moputso ge fela lentšu leo le nyakegago le thaletšwe.
- Ge dintlha tše pedi/tharo di nyakega gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Dimmotwana ka moka di amogelwe.
- Moo balekwa ba kgethago dikarabo, amogela tlhaka ye e sepelelanago le karabo ya maleba Le/Goba karabo yeo e ngwadilwego ka botlalo.

POTŠIŠO YA 1

1.1	1.1.1	Ka go kgopela boradifatanaga thušo.	(1)
	1.1.2	Mmileng wa go ya boemafofane.	(1)
	1.1.3	O be a šarakane marapo a mokokotlo.	(2)
	1.1.4	(a) Go se dule madulong a nnete/go hlakahlakana.
(b) Lefelo leo difofane di fihlelago go lona.	(1)
(1)
	1.1.5	Mothuhu o gokeditšwe ke ka fao Malose a bego a opela ka gona.	(2)
	1.1.6	B Lentšu le bose la go theeletšega.	(2)
	1.1.7	A Mmino o homotša motho yo a tshwenyegilego.	(2)
	1.1.8	B Kwagatša le go abelana bokgwari bja Malose.	(2)

- 1.1.9 C/Mphiwafela o abelwa batho bao ba palelwago ke go itšhomela ka lebaka la bogolo le bogole. (2)
- 1.1.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Malose o leka go itirela ga se a lebelela mphiwafela fela/
Bogolofadi bja gagwe ga se bja mo šitiša go itirela. (2)
- 1.1.11 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Ke mogolofadi yo a sa kago a ineela bophelong. (2)
- 1.1.12 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Nka mo thuša go tšwetša pele talente ya gagwe. (2)
- 1.1.13 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Aowa, mmušo o ba fa tšhelete ya mphiwafela.
Ee, tšhelete ya mphiwafela ga e lekane dinyakwa tša bophelo. (2)
- 1.2 1.2.1 Bookelong/Kliniking. Go na le ditlabelo tša bookelong go swana le mpete, ditlabelo tša go lekola balwetši, moaparo wa mosadi o laetša gore ke ngaka. (2)
- 1.2.2 Ngaka e hlahloba mošemane. (2)
- 1.2.3 Molwetši le ngaka. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

- Kakaretšo e ka akaretša dintlha tše di latelago:

DINTLHA		TLHALOŠO	
1.	Hle a re tlogeleng go šomiša dikhemikhale tša go nkgu kudu ge re hlwekiša ka dintlong.	1.	Go kgopelwa batho go se diriše dikhemikhale tša go nkgu.
2.	Batho ba rata le go šomiša dinkgišabose tše bogale tše di fetšago di ama tlhago.	2.	Go eletšwa batho go se sa diriša dinkgišabose tše bogale.
3.	Didirišwa tša rena tša mohlagase e be tše di sa jego mollo kudu.	3.	Batho ba eletšwa go seketša mohlagase ka go diriša didirišwa tše di sa jego mollo wo montši.
4.	Hle a re itlwaetšeng go dira dirapana tša rena tša merogo.	4.	Batho ba kgopelwa go itemela dirapana tša bona tša merogo.
5.	Re tšee ona matlakala ale a go omelela le melora re dire manyora.	5.	Matlakala le melora di ka dirišwa leboelela.
6.	Polastiki yona ga ke tsebe gore batho ba e ratela eng.	6.	Tšhomišo ya mekotlana ya mašela e phala ya polastiki.
7.	A re tlogeleng le go šomiša meetse bošaedi.	7.	Go šomiša meetse ka šedi.
			Palo ya mantšu (64)

Go swaya kakaretšo

Kakaretšo e swaiwe ka tsela ye:

- Dintlha = 7 (Moputso o tee go ntlhakgolo ye nngwe le ye nngwe)
- Polelo = 3
- Palomoka = 10

Meputso ya polelo ge molekwa a se a ngwalolla:

- Molekwa o fiwa moputso o tee (1) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 1–3.
- Molekwa o fiwa meputso e mebedi (2) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 4–5.
- Molekwa o fiwa meputso e meraro (3) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 6–7.

Meputso ya polelo ge molekwa a ngwalollotše:

- Molekwa ga a fiwe meputso ge a ngwalollotše dintlha tše di lego magareng ga 6–7.
- Molekwa o fiwa moputso o tee (1) ge a ngwalollotše dintlha tše di lego magareng ga 1–5.

HLOKOMELA:

- **Palo ya mantšu**

- Moswai a kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- Meputso e se fokotšwe ge molekwa a se a ngwala palo ya mantšu ao a a šomišitšego goba a ngwadile palo yeo e fošagetšego.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, moswai a bale mantšu a mahlano ka godimo ga ao a beilwego gomme a se swaye karolo yeo e šetšego ya kakaretšo.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

Go swaya KAROLO YA C

- Mopeleto.
 - Dikarabo tša go nyaka lentšu le tee di swanetše go abelwa meputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le fela ge phošo e fetošša tlhalošo ya lentšu.
 - Dikarabong tša mafoko a go tlala, tirišo ya mopeleto wa go fošagala e swanetše go fiwa kotlo ge phošo e le ya popopolelo ya leleme leo le lekolwago.
 - Fao go lekolwago khutsofatšo, tirišo ya maswaodikga mo karabong e lebedišišwe ka tsinkelo.
- Sebopego sa lefoko se swanetše go nepagala go ya ka melawana ya popopolelo. Dikarabo di fiwe mafoko a go tlala/go ya le ka fao go laetšwego.
- Dikarabong tša go kgetha, amogela KA MOKA tlhaka ya karabo ya maleba LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 D Madulo a difolete. (2)
- 3.2 Batho ka moka bao ba nyakago madulo. (2)
- 3.3 Leina la motho yo re ka ikopanyago le yena mabapi le madulo a. (1)
- 3.4 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Seswantšho seo se laetšago tikologo ya go fola. (1)
- 3.5 Go jabetša bareki. Batho ga ba ke ba bala melaetša ya dihlaka tše nnyane. (2)
- 3.6 Go gatelela ntlha ya gore batho ka moka ba ka fihlelela ditefelo tša madulo a. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 A Ke monna le mosadi ka lapeng la bona. (1)
- 4.2 Ka gae. Go na le disofa le peisene ya go hlatswetša dibjana. (3)
- 4.3 O thabile. Monna wa gagwe o a mo thuša. (3)
- 4.4 Go tliša lethabo ka ge go se yo a lapago a nnoši. (1)
- 4.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Bontši bja banna ba nagana gore go na le mešomo yeo e diretšwego basadi. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 5.1.1 B Go hloka meno. (1)
- 5.1.2 (a) Ke yo moso. (1)
(b) Ke mogolo wa basenyi. (1)
- 5.1.3 E re le meetse ga a a tsebe/Ga go mo swabiše/Madulo ga a nao. (2)
- 5.1.4
(a)	Lehlaodi la palo.	Senyane.
(b)	Lehlathi la nako.	Neng.
(c)	Leamanyidiri.	Bolailwego.
- (3)
- 5.1.5 Lešalašala. (1)
- 5.1.6 Bafsa a re tlogeleng go šomela dithaka re tsene sekolo. (1)
- 5.1.7 Maphodisa a dula a mo tsoma. (2)
- 5.1.8 O tla tsena a etšwa dikgolegong. (2)
- 5.2 5.2.1 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Bana ba Abelwa dijo sekolong. (2)
- 5.2.2 B Barutwana ba go tšwa malapeng a go hloka. (2)
- 5.2.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Mosadi yo o šoma ka lethabo/O rata mošomo wo a o dirago. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40

KAROLO YA D: DINGWALO**DIKANEGELOKOPANA****Go swaya KAROLO YA D**

1. Ge dikarabo di se tša nomorwa ka nepagalo, swaya go ya ka memorantamo.
2. Ge phošo ya mopeleto e ama tlhalošo, e swaye go ba ya phošo. Ge e sa ame tlhalošo, e swaye go ba yeo e nepagetšego.
3. Ge molekwa a sa diriše maswao a ditsebjana fao a laetšwego go tsopola, **o se ke wa mo tima meputso.**
4. Dikarabong tše di bulegilego go se be le moputso wo o abjago fao molekwa a rego EE/AOWA/goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka la go thekga le go fahlela karabo ke lona le abelwago meputso.
5. Go se be le moputso wo o abjago fao molekwa a rego NNETE/MAAKA goba NTLHA/KAKANYO. Lebaka la go thekga le go fahlela karabo ke lona le abelwago meputso.

POTŠIŠO YA 6: KE BOPHELO – SJ Chokoe

6.1	6.1.1	Ke tate le morwa wa gagwe.	(2)
	6.1.2	Lapeng la boModibo.	(1)
	6.1.3	Thulano e hlolwa ke ge Modibo a se sa nyaka go ya sekolong.	(2)
	6.1.4	Go tšweletša dimelo tša baanegwa./Go tseba ka ditiragalo tša baanegwa.	(2)
	6.1.5	Modibo. O thoma le kanegelokopana a be a fetša le yona/Bogolo bja ditiragalo bo wela godimo ga gagwe.	(2)
	6.1.6	Ge Modibo a ikadietša mohlareng pele ga lehu la tatagwe.
Ge Modibo a ikadietša mohlareng morago ga lehu la tatagwe.	(4)
	6.1.7	Motho o swanetše go itšhomela.	(2)
	6.1.8	Boitsholo. O mo lahleditše ka dikeletšo tša gagwe bjale o senyegetšwe ke bophelo.	(2)
	6.1.9	Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Ee, mmagoModibo o hwetša Modibo a wetše fase. Mmadi ga a tsebe gore morago ga fao go diregile eng.
Aowa, mmadi o a tseba gore mafelelong Modibo o lekile go ikadietša fela a se atlege.	(3)

[20]

- 6.2 6.2.1 Sebotse o boditše Temo gore o imile. (2)
- 6.2.2 Thulano ya ka ntle. (1)
- 6.2.3 Temo o ile a tlogela go etela Sebotse, a ya go nyala Mmile. (2)
- 6.2.4 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Kwelobohloko. Motho a ka kwela Sebotse bohloko ge Temo a mo tlogetše a imile. (2)
- 6.2.5 Tikologo ya sebjalebjae. Go na le hotele le sefatanaga. (3)
- 6.2.6 Go tšweletša dimelo tša baanegwa./Go tseba ka ditiragalo tša baanegwa. (2)
- 6.2.7 Temo o imišitše Sebotse gomme a mo tšhabela. Tšatšing la lenyalo la gagwe le Mmile Sebotse a ya go ba fa mpho ya ngwana. (3)
- 6.2.8 Ee, mmadi ga a tsebe gore Mmile o ile a dira eng morago ga go fiwa ngwana bjalo ka mpho ya lenyalo. (3)
- 6.2.9 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Motho o swanetše go rwala maikarabelo a ditiro tša gagwe. (2)
- [20]**
- 6.3 6.3.1 Ke bagwera/Baagišane. (2)
- 6.3.2 Ke go ba le kgahlego go lekgarebe le tee. (2)
- 6.3.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Pefelo. Ge motho e le mogwera wa gago o swanetše go go botegela le go go thekga. (3)
- 6.3.4 Tikologo ya selegae/magaeng. Ba na le mafuri. (3)
- 6.3.5 Moroko. O thoma le kanegelokopana a be a fetša le yona/Bogolo bja ditiragalo bo wela godimo ga gagwe. (2)
- 6.3.6 Hlogo ke Masogana. Diteng di bolela ka ditiro tša masogana a mabedi e lego Moroko le Mosa. (3)
- 6.3.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Ee, mmadi ga a tsebe gore Mosa o ikarabetše ka go dira eng morago ga go gobošwa ke Moroko. (3)
- 6.3.8 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Motho ga se a swanela go tshepa yo mongwe kudu. (2)
- [20]**

- 6.4 6.4.1 Kobaoba. Bogolo bja ditiragalo tša kanegelokopana bo theilwe godimo ga gagwe. (2)
- 6.4.2 Ke motho wa go rata basadi/Ke motho wa go rata go ferea/kgea basadi ba bantši/Ga a kgotsofatšwe ke mosadi o tee./O kgona go foraforetša basadi. (Dintlha tše pedi fela). (4)
- 6.4.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Pefelo. Kobaoba ga a hlomphe basadi o raloka ka maikutlo a bona. (2)
- 6.4.4 Maitshwaro a Kobaoba a go ratana le basadi ba bantši. (2)
- 6.4.5 Kobaoba o ratana le basadi ba bantši ga a kgotsofatšwe ke o tee. (3)
- 6.4.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Ee, Kobaoba o tlogetše koloï, mmadi ga a tsebe gore e tlo felela kae le gore Lerato o tla šala a dira eng. (3)
- 6.4.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala: Motho o swanetše go ba le maitshwaro a mabotse a se ke a tšama a gogega maikutlo gohle mo a sepelago gona./Monna ke go ithatela mosadi o tee/Lesogana le nyale ge nako e fihlile. (Dintlha tše pedi fela) (4)

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 120